

Türkiye'deki Milli Parkların Rekreasyon Faaliyetleri Açısından Değerlendirilmesi (Evaluation of Recreational Activities of National Parks in Turkey)

Ramazan Pars ŞAHBAZ^a, *Meltem ALTINAY^b

^aGazi University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, 06830 Gölbaşı, Ankara / Turkey

^bİstanbul Arel University, Vocational School, İstanbul / Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:25.05.2015

Kabul Tarihi:17.08.2015

Anahtar Kelimeler

Milli park
Rekreasyon
Rekreatif faaliyetler

Keywords

National park
Recreation
Recreative activities

Öz

Turizm ve açık hava rekreasyon faaliyetlerine olan ilginin artmasıyla birlikte milli park alanlarına olan talep de artış göstermektedir. Milli park alanlarında yapılan rekreasyonel faaliyetler de gün geçtikçe gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Günümüzde milli park alanları rekreasyon faaliyetlerinde bulunmak amacıyla gelen birçok kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu nedenle milli parklardaki rekreasyonel aktiviteler de gittikçe önem kazanmakta ve turizm faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada; Türkiye'deki milli parkların rekreasyonel olarak önemini açıklamak ve sahip oldukları özelliklere göre birer rekreasyon alanı olarak kullanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amacın yanı sıra, milli parkların rekreasyonel kaynak değerleri, doğa yürüyüşleri, yaban hayatı izleme, manzara seyretme, fotoğraf çekme, rafting, kanyoning gibi pek çok aktiviteleri irdeleyerek bu aktivitelerin doğal kaynak değerlerine değinilmiş ve bunlara yönelik öneriler getirilmiştir. Yapılan nitel araştırma sonucunda parkların özelliklerine göre rekreasyonel olarak kullanımlarının farklı olduğu, kullanımlarının ağırlıklı olarak bir bölgede yoğunlaştığı ve bu yoğunlaşmadan dolayı doğal kaynaklarda tahribatlar oluştuğu ortaya çıkmıştır. Bu duruma çözüm olarak parkların mevcut kullanım durumu düzenlenmeli ve doğal kaynaklarının potansiyeline göre gerçekleştirilebilecek rekreasyonel faaliyetler belirlenmelidir.

Abstract

The demand for national park areas are increasing ith increased interest in tourism and outdoor recreation activities. Day by day, recreational activities in national park areas develops and diversifies. Today, the national park is visited by many people who come to engage in recreational activities. Therefore, recreational activities in national parks increasingly gets important and there is an important place in the tourism activities. In this study, it is aimed to explain the importance of national parks in Turkey as recreational and to examine the use as a recreation area of national parks. In addition to this purposes, many activities such as canyoning, hiking, wildlife viewing, scenic viewing, photographing, rafting as recreational resource values of the national park are examined, mentioned the natural resource values of these activities and proposed solutions for them. Based on the results qualitative research, it was emerged the different recreational usages according to characteristics of national parks, mainly concentrated in an area of usages and the damages in natural resource due to this condensation. As a solution to this situation, current use status of the park should be regulated and recreational activities that can be performed by the potential of natural resources should be determined.

*Sorumlu Yazar

pars@gazi.edu.tr (R. P. Şahbaz), meltemaltinay@yahoo.com (M. Altınay)

GİRİŞ

Boş zaman kavramı farklı insanlar için farklı anlama gelmekle birlikte farklı kültürlerde de farklı şekillerde yorumlanmaktadır (Torkildsen, 2005: 45). Boş zaman, bireyin kendi adına özgürce kullanma hakkına sahip olduğu, iş ve yaşamla ilgili zorunlu sorumluluk ve görevler yerine getirildikten sonra geriye kalan zaman olarak tanımlanmaktadır (Toker vd., 2003: 221). Son zamanlarda yazarlar, *boş zamanı* bireyin dünya gerçeğini tecrübe etmesine yardımcı olan özgür olma durumu, zihnin bir tutumu ve ruhun bir durumu olarak tanımlamaktadırlar (Manuela vd., 2012: 4414). *Boş zaman aktiviteleri*, bireylerin boş zamanlarında katıldıkları isteğe bağlı uğraşlardır (Bradley ve Inglis, 2012: 1167). Boş zaman aktiviteleri dinlenme, rahatlama, bilgi ve görgüyü arttırma, psikolojik ve fizyolojik zevklere yönelik doyum sağlama, toplumsal hizmete katkıda bulunarak ahlaki inancın gereğini yerine getirme, yaratıcı yetenekleri geliştirme ve tüm bu faaliyetlerde herhangi bir çıkar amacı gütmemek üzere gerçekleştirilen uğraşlardır (Yetim, 2011: 237-238).

Rekreasyon; insanoğlunun doğasına uygun ve uygulamaktan haz duyacağı bir etkinlik içerisinde bulunması ile sıradanlaşan ve aynı rutini tekrar edercesine “iş-ev” arasında yaşadığı hayatı bir tarafa bırakarak, bu zorunlu hallerden ayrı olarak ruhsal ve zihinsel dinlenmeyi gerçekleştirerek diğer insanlarla kaynaşarak sosyal yaşam içerisinde yer almasıdır (Mirzeoğlu vd., 2006). Bayer, *rekreasyonu*; bireylerin yaşamsal fonksiyonlarını canlı tutmak amacıyla onları dinlendiren, eğlendiren, neşe veren ve çeşitli uğraşlardan haz almalarını sağlayan eylemleri yapmak veya bu etkinliklere katılarak fiziksel ve zihinsel canlanma olarak tanımlamaktadır (Bayer,1964: 49). Geçmişten bugüne varlığını sürdüren rekreasyon olgusu, farklı rekreatif faaliyetler bakımından sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma etkinliklere katılım biçimlerine göre, katılanların mekan tercihleri bakımından, katılanların sayısına göre, katılanların yaşları bakımından, rekreasyonel etkinliklerin kültürel değerleri bakımından, katılanların milliyetleri bakımından, katılanların zaman tercihi bakımından, fonksiyonel açıdan rekreasyon ve A-Tipik boş zaman davranışı olarak yapılmaktadır (Kocaeski vd., 2012). Bu faaliyetler de kendi içerisinde de çeşitlilik göstermektedir. Rekreasyon faaliyetlerinin sınıflandırılmasında esas önemli olan, bireylerin boş zamanları içerisinde rekreatif faaliyetlere katılmasını sağlayan amaçlar, istekler ve hazlardır. Rekreatif faaliyetler bu temel unsurlara göre sınıflandırılabilceği gibi mekânsal, amaçsal, işlevsel vb. belirleyicilere göre de sınıflandırma yapılabilmektedir (Karaküçük, 2008: 75-77).

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, rekreasyonun önemli kişisel ihtiyaç ve motivasyonları karşılayan bir faaliyet olduğu üzerinde durmaktadır (Kraus ve Curtis, 2000: 3). Rekreasyon, gerek günümüz kent ve iş ortamının olumsuz koşullarının etkisi gerekse insanlara kattığı yapıcı ve olumlu özellikleri nedeniyle insanlar için bir gereksinimdir (Talay vd., 2010: 148). Rekreatif etkinlikler, bireyin yaşamındaki birçok sıkıntıdan kurtulmasını ve bireyin kendisini geliştirmesini sağlayarak bireylerin

kendilerini, ilişkilerini ve sosyo-kültürel uyumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Tütüncü vd., 2011: 71). Bu nedenle, etkinliklerin bu çerçevede programlanması gerekmektedir (Hurd ve Anderson, 2011: 10).

Doğal kaynakların kullanım alanları; hızlı nüfus artışı, sanayileşme, kentleşme ve teknoloji alanındaki gelişmelerden dolayı sürekli genişlemiş ve doğal kaynaklar üzerindeki baskı da buna paralel olarak artmıştır. Özellikle geçtiğimiz ve yaşadığımız yüzyılda insanoğlunun doğal kaynakları aşırı ve plansız kullanmaya devam etmesi ile birlikte; ciddi çevre problemlerinin ortaya çıkması, canlı türlerinin yok olmaya başlaması, doğal dengenin değişmesi, başta insan olmak üzere birçok canlının yaşadığı ekosistemlerin bozulmaya başlaması, “*milli park*” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kervankıran ve Eryılmaz, 2014:82). Bilinçli şekilde ortaya çıkan korunan alanlar ve beraberinde getirdiği doğa koruma düşüncesi, genel anlamda herkesin kullanımına açık park anlayışı yerine, doğal kaynakların korunmasına yönelik bir milli park anlayışını beraberinde getirmiştir (Yücel, 2005). Amerikan Kongresi 1872 yılında Yellowstone yöresinde 8.670 km2 büyüklüğündeki bir bölgeyi Milli Park olarak ilan etmiştir. “Yellowstone Milli Parkı” adı verilen bu alan Dünya’daki ilk Milli Park olarak kabul edilmektedir. Bu durum doğa koruma düşüncesinin dünya üzerinde başlangıcı olarak sayılmaktadır (Yücel ve Babuş 2005).

Dünya Koruma Birliği (IUCN, 2011) Milli Parkları: “*Bir veya birden fazla ekosistemin ekolojik bütünlüğünü bugün ve gelecek nesiller için korumak, doğal çevrenin işgalini ve sömürülmesini engellemek, ve çevreyle uyumlu biçimde bilim, eğitim, rekreasyon ve ziyaretçi aktivitelerinin gelişimini tesis etmek amaçları için ayrılmış (kara/deniz) doğa parçaları*” olarak tanımlamaktadır.

Dünya Koruma Birliği (IUCN, 2011) bir alanın milli park olabilmesi için üç temel niteliğe sahip olması gerekliliğini vurgulamaktadır:

1. Alan doğal, kültürel veya rekreasyonel kaynak değerleri açısından az bulunur nitelikte olmalıdır.
2. Alanın korunmaya ihtiyacı olmalıdır.
3. Alan korunabilir (korunmaya uygun – kaynak değerleri tahrip olmamış) olmalıdır.

“Korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı” ülkelerin doğal ve kültürel değerlerine karşı bakış açılarını ortaya koyması yönüyle önemli bir ölçüttür. Türkiye, farklı yasal mevzuatlar ve bunların doğrultusunda oluşturulan farklı statüde koruma alanlarına sahiptir (Kaplan, 2003: 31). Bunların ülke yüzölçümüne oranı 2010 yılı itibarıyla %5,6 dolayındadır (Öztürk,2010). Buna karşın söz konusu değer İspanya’da %7,7, Rusya Federasyonu’nda %8,4, İran’da %6,7, İtalya’da %12, Çin Halk Cumhuriyeti’nde %14, Japonya’da ise %8,5 gibi ülkemize göre yüksek düzeydedir (tursab.org.tr). Ülkemiz için bu oran yetersiz olsa da geçmişten günümüze gösterdiği pozitif artış ümit vermektedir. Örneğin; 1960 yılında 4 olan milli park sayısı, 2015’e gelindiğinde 40’a ulaşmıştır. Diğer koruma statüsündeki alanlarda da benzer bir artış söz konusudur.

Milli parklar, barındırdıkları farklı türdeki kaynak değerleri nedeniyle ulusal ve uluslararası ölçekte ilgi çekebilme, başta turizm olmak üzere, bilimsel ve eğitim amaçlı çeşitli faaliyetlere ev sahipliği yapabilmektedirler. Ülkemizde, doğal bitki örtüsü, özgün canlı türleri, hidrografik unsurları, dikkat çekici jeolojik oluşum örnekleri gibi doğal kökenli kaynak değerlere sahip milli parklarımız olduğu gibi, arkeolojik buluntular, tarihi yapılar, tarihi olay mekânları, kırsal mimari, kırsal kültür gibi beşeri kaynak değerleri ile ön plâna çıkan milli parklar da yer almaktadır. Türkiye milli parkları, ülkemizin doğal, beşeri ve kültürel zenginliklerinin yansımalarının en belirgin gözlemlendiği yerlerdendir (Coşkun ve Zaman,2012:119).

Günümüz dünyasında insanların boş zamanları gittikçe artış göstermektedir. Örnek olarak; dünyada 1885 yıllarında boş vakit % 7,8'lik bir paya sahipken 2000 yılında bu oran % 27,1'e yükselmiştir (Karaküçük, 1999: 41). Bu oran ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, sonuç olarak insanların boş zamanlarındaki artış gözle görülebilen bir gerçektir. Bu durum insanların boş zamanlarında yaptıkları faaliyetlerde de artışa sebep olmuştur. Boş zamanlarda yapılan her türlü gönüllü faaliyet; kısaca rekreasyon faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Bu faaliyetler başta iç ve dış mekân faaliyetleri olmak üzere birçok sınıflandırmaya ayrılmıştır. Günümüzde şehirleşmenin etkileriyle dış mekanda yapılan rekreasyon faaliyetleri çeşitlenmektedir. Doğal alanlar arasında yer alan milli parklar, rekreasyon faaliyetleri içerisinde önemli yer tutmaktadır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi milli parkçılığın öncülüğünü yapan ülkelerde bu alanların turizm ve rekreasyon faaliyetleri için yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Çetinkaya,2008:2).

Rekreatif faaliyetlerin artmasıyla birlikte insanlar rahatlamak için mekân tercihlerini de değiştirmeye başlamıştır. Bu değişimler sonucunda doğal ve kültürel değerler bakımından zengin olan milli parklara, tabiat parklarına olan yönelimler de artmıştır. Dünyadaki bir çok ülke bu yönelimleri avantaja çevirerek turizm etkinliklerini milli park ve tabiat parkı gibi korunmuş alanlara yönlendirmektedir. Ancak bu girişimlerden önce milli parklar eko turizm etkinlikleri için uygun hale getirilmelidir. Bu hazırlıkları tamamlayan ülkelerde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı katlanarak artmaktadır. Örneğin; ABD deki milli parkları ziyaret edenlerin sayısı yılda 600 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu ülkenin milli parklarında, parklardaki görevlileri eko turizm konusunda eğitmek ve ziyaretçilerle daha verimli bir diyalog kurabilmeleri için turizm büroları kurulmuştur (Öztürk, 2004:592).

Ülkemizde de milli park kavramı gittikçe önem kazanmakta ve birçok ziyaretçiyi kendine çekmektedir. Her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilen koruma alanları olan milli parklarda yapılan rekreasyonel faaliyetler gün geçtikçe çeşitlenmektedir. Fakat milli parkların rekreasyonel olarak imkanlar sunmasının yanı sıra “plansız olarak” kullanımındaki artış milli parkları olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etkileri azaltmak için bu alanların yönetim planlarını, alanların mevcut potansiyellerine göre belirlemek gerekmektedir.

MİLLİ PARKLARIN BİR REKREASYON ALANI OLARAK İNCELENMESİ

Milli Parklar ve Kullanımları

Milli park; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını ifade etmektedir. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı – Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 31.01.2013 tarihinde yayınladığı son tabloya göre Türkiye'de 40 adet Milli Park tescil edilmiş olup bunların toplam alanı 848.119 hektardır (<http://www.milliparklar.gov.tr>). Milli parklar dışında, ülkemizdeki koruma alanları; tabiat parkı, tabiat koruma alanı ve tabiat anıtı olarak gruplandırılmıştır.

- Tabiat parkı; Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır. Milli Parklardan farklı olarak, milli ve milletlerarası ender bulunan sadece tabii kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır. Ülkemizde 184 tabiat parkı bulunmakta ve 89.062 hektarlık alanı kaplamaktadır (<http://www.kultur.gov.tr>).

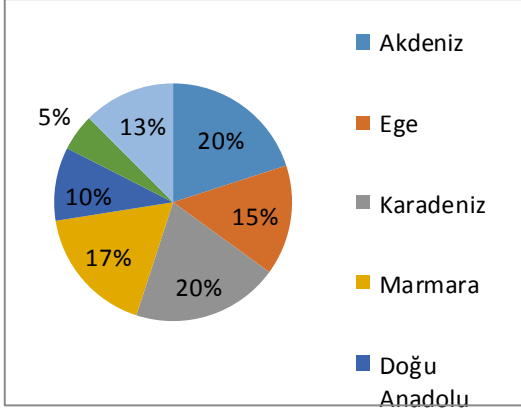
- Tabiat koruma alanları; Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır. Ülkemizde; 31 adet Tabiatı Koruma Alanı tescil edilmiş olup toplam alanı 63.694 hektardır (<http://www.milliparklar.gov.tr>).

- Tabiat anıtı; tabii ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır. Bu objeler bazen de bir kaya, bir şelale de olabilir. Türkiye de 107 adet Tabiat Anıtı tescil edilmiş olup toplam alanı 5.762,43 hektardır (<http://www.milliparklar.gov.tr>).

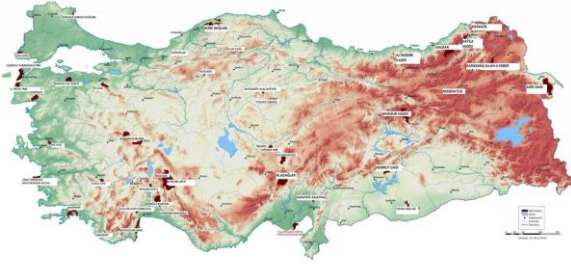
Milli Parkların Bölgelere Göre Dağılımı

Çalışmada daha önce belirtildiği üzere ülkemizde 40 adet milli park tescil edilmiş bulunmaktadır. Bu milli parklar, Akdeniz bölgesinde 8, Ege Bölgesinde 6, Doğu Anadolu Bölgesinde 4, Marmara Bölgesinde 7, İç Anadolu Bölgesinde 5, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 2, Karadeniz Bölgesinde 8 adet olarak dağılım göstermektedir.

Şekil 1: Milli Parkların Bölgelere Göre Dağılımı

Şekil 2: Türkiye'deki Milli Parklar Haritası

Kaynak: <http://www.milliparklar.gov.tr> (2015)

Türkiye'de milli park çalışmaları ilk defa 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. Maddesi ile uygulama alanı bulmuştur. 1983 tarihinde çıkarılan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile bugünkü konumuna gelen milli parklar, bu tarihten sonra plânlı bir gelişme programına alınmıştır. Programın temelini, doğal, kültürel, rekreasyonel (eğlence dinlenme amacı taşıyan) kaynaklara sahip yörelerin, yüksek potansiyel değeri taşıyan orman parçalarının, av ve yaban hayatı kaynaklarının, sulak alanların, orman içi akarsu ve göllerinin korunarak kullanılmaları ilkesini hedefleyen politika ve stratejiler oluşturmaktadır. Aslında, bu koruma ve kollama sadece milli parklar için değil, aynı zamanda doğa parkları, doğa anıtları ve doğa koruma alanları için de geçerlidir (Çetinkaya, 2008: 32).

Milli Park ve Rekreasyon İlişkisi

İnsan hayatındaki hızlı değişimler, onların boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerine verdikleri önemi giderek arttırmaktadır. Düzenli ve artan gelire kavuşan bireyler, bir taraftan artan sosyal güvenceler sayesinde tasarruflarını bireysel ihtiyaçlarına daha çok harcar hale gelirken, diğer taraftan artan boş zaman kullanım eğilimleri rekreasyon faaliyetlerine olan katılımı artırmıştır. Bu katılımlar sonucunda, dünya genelinde çeşitli rekreasyon faaliyetlerinin gelişimiyle birlikte milli parklara ve doğal alanlara olan ilgi artmaya başlamıştır. Bir çok ülke bu gelişimi fırsat bularak başta doğa tabanlı turizm ve açık hava rekreasyonu olmak üzere ekonomi planlamalarında turizm

ve rekreasyona daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Bu yüzden rekreasyon, park ve koruma alanları kullanımında oldukça önem taşımaktadır. Bireylerin ruhsal ve bedensel gereksinimleri için uygun olmayan yoğun yerleşim bölgelerindeki olumsuz yaşam koşullarına itilmeleri, bunun yanı sıra, motorlu taşıt araçlarının, ulaşım olanaklarının ve birey başına düşen boş zamanın artması, toplumların, ormanların egemen olduğu kırsal alanlara yönelmesini de arttırmaktadır. Milli parklar, korumayı asıl amaç olarak almasının yanında, kullanmaya olanak veren doğal alanlardır. Mevcut kaynak değerlerini, uygun rekreatif etkinliklere imkan verecek biçimde kullanıma açmıştır. Alanlar içerdikleri değerlere uygun olarak piknik, kamp, trekking, foto safari, kuş gözlemleri yapma, manzara seyretme gibi bir çok aktiviteye izin vermektedir. Yine alan içerisinde dere veya göl mevcutsa sportif balıkçılık, yüzme, rafting gibi etkinlikler de söz konusudur (Demir ve Çevirgen,2006:23).

Rekreasyon etkinliklerinin büyük bir kısmı doğada meydana gelmektedir. Yani rekreasyon amacıyla kullanılan kaynakların çoğu doğaldır (Karaküçük, 1999:214). Açık hava rekreasyon faaliyetlerinin yürütüldüğü bu doğal alanların en yaygın olanı, milli parklar olarak adlandırılabilir. Milli parklar taşıdıkları doğal ve kültürel özelliklerin dışında çeşitli rekreasyonel aktivite imkânları da sağlamaktadırlar. Milli park fikrinin doğduğu yer olan Amerika Birleşik Devletlerin de Milli parkların yönetimi Amerika Birleşik Devletleri İç işleri Bakanlığına bağlı olan Milli Park Servisi tarafından yapılmaktadır. 1916 yılında kurulan Milli Park Servisi 13 milyon hektar civarında, 390 adet koruma alanından oluşmaktadır (<http://www.nps.org>). Milli park Servisi kendi içerisinde milli parklarda yapılan aktiviteleri; oto tur, bisiklete binme, bot turu, kampçılık, tırmanma, balık tutma, yürüyüş, ata binme, avcılık, kayak, yüzme ve vahşi hayat gözlemi olarak gruplandırmıştır (<http://www.nps.gov>).

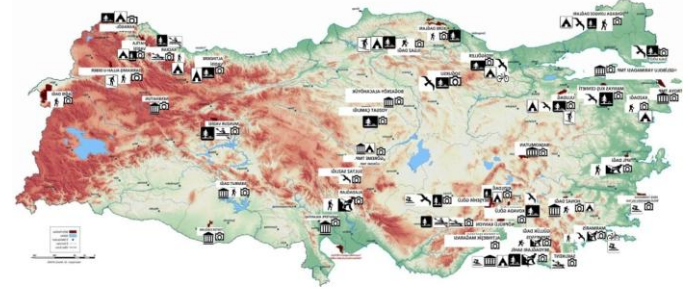
Tablo 1: Türkiye'deki Milli Parklarda Yapılan Mevcut Rekreasyon Faaliyetleri

TÜRKİYE'DEKİ MİLLİ PARKLAR	REKREASYON FAALİYETLERİ
Ağrı Dağı Milli Parkı	Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık
Aladağlar Milli Parkı	Doğa yürüyüşü, Dağcılık, Tırmanma doğrultuları, Kamp, Sportif olta balıkçılığı, Flora ve Fauna, Fotoğrafçılık
Altınbeşik Mağarası Milli Parkı	Jeolojik oluşumları izleme, Fotoğrafçılık
Altındere Vadisi Milli Parkı	Kültürel değerler, Doğa yürüyüşü, Flora ve Fauna, Manzara, Dinlenme ve Eğlenme, Fotoğrafçılık
Başkomutan Tarihi Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler
Beydağları Sahil Milli Parkı	Kampçılık, Manzara, Piknik, Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık, Tarihi Değerler, Yüzme
Beyşehir Gölü Milli Parkı	Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık, Kuş Gözlemciliği, Sportif Olta Balıkçılığı, Tarihi ve Kültürel Değerler
Boğazköy - Alacahöyük Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Doğa Yürüyüşü
Dilek Yarımadası - Büyük Mender Deltası Milli Parkı	Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna, Dinlenme, Yüzme
Gala Gölü Milli Parkı	Kuş Gözlemciliği
Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler,
Göreme Tarihi Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Jeomorfolojik Oluşumlar

Hattıla Vadisi Milli Parkı	Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna, Jeolojik, Jeomorfolojik Oluşumlar
Honaz Dağı Milli Parkı	Jeolojik ve Jeomorfolojik Oluşumlar, Fauna ve Flora, Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık, Tarihi Değerler
İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı	Kuş gözlem, Fotoğrafçılık,
Ilgaz Dağı Milli Parkı	Dağ ve Kar Sporları, Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna
Kaçkar Dağları Milli Parkı	Fotoğrafçılık, Yaylacılık, Manzara, Flora ve Fauna
Karagöl-Sahara Milli Parkı	Piknik, Fotoğrafçılık, Doğa Yürüyüşü, Yaylacılık..
Karatepe Aslantaş Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler
Kazdağı Milli Parkı	Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna
Kızıldağ Milli Parkı	Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna
Kovada Gölü Milli Parkı	Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Olta Balıkçılığı, Fotoğrafçılık, Manzara, Flora ve Fauna
Köprülü Kanyon Milli Parkı	Jeolojik Oluşumlar, Rafting, Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Fotoğrafçılık, Tarihi Değerler
Kuş Cenneti Milli Parkı	Fotoğrafçılık, Kuş gözlemciliği, Flora ve Fauna, Manzara
Küre Dağları Milli Parkı	Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, Kültürel ve Tarihi Değerler, Manzara, Flora ve Fauna
Marmaris Milli Parkı	Fotoğrafçılık, Jeomorfolojik bir yapı, Flora ve Fauna, Yüzme, Manzara, Doğa Yürüyüşü
Munzur Vadisi Milli Parkı	Jeolojik yapı, Flora ve fauna, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Fotoğrafçılık
Nemrut Dağı Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Fotoğrafçılık, Doğa Yürüyüşü, Manzara
Nenehatun Tarihi Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Fotoğrafçılık
Saklıkent Milli Parkı	Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Olta Balıkçılığı, Fotoğrafçılık, Flora ve Fauna
Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı	Flora ve Fauna
Soğuksu Milli Parkı	Dinlenme ve eğlenme, Piknik, Kampçılık, Fotoğrafçılık
Spil Dağı Milli Parkı	Dinlenme ve eğlenme, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Fotoğrafçılık
Sultan Sazlığı Milli Parkı	Kuş gözlemciliği, Doğa Fotoğrafçılığı
Tektek Dağları Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Fotoğrafçılık
Güllük Dağı (Termessos) Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Fotoğrafçılık, Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Flora ve Fauna
Troya Tarihi Milli Parkı	Tarihi ve Kültürel Değerler, Fotoğrafçılık
Uludağ Milli Parkı	Kayak, Dağcılık, Kar sporları, Doğa Yürüyüşü, Manzara, Fotoğrafçılık
Yedigöller Milli Parkı	Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Piknik, Olta Balıkçılığı, Fotoğrafçılık, Manzara
Yozgat Çamlık Milli Parkı	Piknik, Flora ve Fauna, Dinlenme ve Eğlenme

Milli Parklarda Yapılan Rekreasyon Faaliyetleri

Şekil 3: Türkiye'deki Milli Parklarda Yapılan Belli Başlı Rekreasyon Faaliyetleri

Ziyaretçilerin Milli Parka geliş amaçları dinlenme, keşif, aktivite, sosyalleşme ve sağlık şeklinde de gruplandırılmaktadır. Dinlenme, daha çok zihnin dinlenmesi amacıyla yapılan faaliyetler; keşif, yeni bir şeyler öğrenmek, farklı yerler görmek, ufku genişletmek, merak duygusunu gidermek için yapılan faaliyetler; aktivite, spor ya da sanat amaçlı ve bedensel etkinlik içeren faaliyetler; sosyalleşme, grup halinde etkinlikte bulunmak, arkadaş/aile/diğer insanlarla bir arada olmak için yapılan faaliyetler; sağlık, sağlığına iyi geldiğini düşünerek veya hissederek havası, suyu, denizi gibi burada var olan özellikler nedeniyle sağlığına iyi geldiğini düşündüğü faaliyetlerde bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Başar ve Miran, 2010: 243).

Ülkemizdeki milli parklarda yapılan rekreasyonel aktivitelerden bazıları şunlardır;

Doğa Yürüyüşü (Trekking): Trekking, doğal çevrede yapılan yürüyüş ve kampları da ihtiva eden spor dalıdır (Yatman,1999:456). Trekking özellikle, doğanın yakından görülerek, detaylı incelenerek, sürekli güç sarf edilerek, irade gösterilerek yapılan bir yürüyüşe ve keşif aracı olduğu için, araçlarla yapılan doğa turlarına göre daha üstündür. En önemli özelliği de kişinin iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirmesidir. Trekking dağlık alanlarda, kanyon yataklarında, açık alanlarda rotalı ve rotasız yapılan yürüyüşler gibi çeşitlilik gösterebilmektedir. Trekking hemen hemen Türkiye'deki bütün milli parklarda yapılan rekreatif bir etkinlik özelliğini taşımaktadır. Açık alan yürüyüşleri için genelde yaylalar tercih edilmekte ve Türkiye'de bu aktivite için Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kaçkar Dağları milli parkı, Altındere vadisi milli parkı, Yedigöller milli parkı, Karagöl Sahara milli parkı, Küre Dağları milli parkı ve Hatilla Vadisi milli parkı kullanılmaktadır.

Kampçılık: Kampçılık, çadır kullanarak veya doğa içinde hazırlanmış, doğayla bir nevi entegre olmuş son derece basit tesisleri kullanarak yaşamak sureti ile yapılan spor çeşididir. Kampçılık çalışmalarında asıl amaç, doğayı zedelemekten doğal kaynaklara mümkün olduğu kadar az zarar vererek onlardan faydalanmak ve doğa ile iç içe yaşamaktır. Isınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçların doğal şartlar altında basit bir takım çözümlerle sağlanması başlıca özelliklerdendir (Çetinkaya,2008:89). Bu rekreatif faaliyetin en çok yapıldığı milli park, Bolu ili sınırları içerisinde bulunan Yedigöller milli parkıdır. Kampçılığın yanı sıra bu milli parkta insanların streslerini atmaları için bir çok aktivite bulunmaktadır. Göllerin eşsiz manzarasında yapılan trekking, yeşillikler içinde yapılan piknik ve benzeri faaliyetler milli parkın önemini arttırmaktadır.

Kaya Tırmanışı: Kaya tırmanışı fiziksel olarak güç, denge ve esnekliğin kaya yapısının üzerinde oluşturduğu uyumdur. Ancak tırmanırken tam tersi gibi gözükse de özellikle alpin çıkışlarında zihinsel beceriler daha önemlidir. Problem çözme yeteneği, psikolojik olarak hesaplı riskler alabilme ve vücuda hakim olduğu kadar zihne de hakim olma gerekli olan yetilerdir (Buzbaş, 2002:267). Kaya tırmanışı dağcılık kavramından daha farklı olarak; çıkmak yerine tırmanarak istenilen yüksekliğe ulaşmaktır. Ülkemizde bu rekreatif etkinliğin yapıldığı yerlerden bir tanesi Spil Dağı milli parkıdır.

Kanyon Geçişi: Dünyanın birçok yerinde kanyoning ıslak ve kuru ortamlarda yapılmaktadır. A.B.D’ de kuru kanyonlarda yapılan kanyon faaliyetlerine ‘Canyoneering’, ıslak kanyonlarda yapılan ise ‘Canyoning’ denilmektedir. Kanyonlar çok kolay veya çok zor olabilmektedir. Bu spor eğlence amacı taşısa bile bazen oldukça zorlu olabilmektedir. Suyun akış yönü ve asılması gereken yüzey sakileri özel ip teknikleri gerektirebilir. Bu anlamda kanyonlar riskler taşıyabilir ve çoğunlukla iniş ve çıkış teknikleri uygulanmaktadır. Kanyoning sporunda, yön bulma becerisinin yanı sıra kanyona giriş kadar mantıklı bir yoldan çıkışta bir o kadar önem taşımaktadır. Ekstrem doğa sporları arasında en eğlenceli bir o kadar da macera dolu olan kanyon geçişleri, birçok aktiviteyi aynı anda yapma olanağı tanımaktadır. Kanyonları şehirden soyutlayan kaya bloklarının arasında yüzme, tırmanma, derin su havuzlarına atlama, duvar ve şelale inişleri ve cangıl gibi ayrı birçok aktivite bulunmaktadır (Başar,2006:49). Bünyesinde kendinden başka farklı aktiviteleri de barındıran kanyoning Türkiye’de birkaç milli parkta yapılmaktadır. Bunlar Antalya ili sınırları içinde olan Köprülü Kanyon milli parkı, Güllük Dağı milli parkı ve Muğla ilinde bulunan Saklıkent milli parkıdır.

Akarsu Sporları: Dilimize İngilizce terminolojiden geçen rafting, kelime anlamıyla “salıcılık” demek Turizm Bakanlığı 1993 yılındaki tanımında rafting yerine “akarsu krosu” nu kullanmayı tercih etmiştir. Ama bu terim çok rağbet görmemiş ve rafting kelimesi dilimize yerleşmiştir. Dünyanın belli bölgelerinde yapılan bu spor için Türkiye’nin sunduğu olanaklar oldukça fazladır. Ülkemizin sahip olduğu zengin doğal kaynaklarından birisi olan akarsularımızın önemli bir bölümü kısaca “akarsu turizmi” olarak tanımlayabileceğimiz rafting, kano ve nehir kayağı için çok

elverişlidir. Kanyonların oluşumunda en etkili olan eğim ve akıştır. Bu yüzden Türkiye’de rafting yapılan milli parklar daha çok eğimi yüksek olan nehirlerde yapılmaktadır. Bu yerlerden başlıcaları Kaçkar Dağları milli parkı içinde olan Çoruh Nehri, Akdeniz’de bulunan Köprülü Kanyon milli parkının içinde bulunan Köprüçay’dır.

Bisiklet: Bisiklet kullanımı açık alan etkinliği olmasının yanı sıra hem ulaşım amaçlı hem de rekreasyonel ve rekabet şansının olduğu sportif/profesyonel kullanımı da olan bir spordur. Diğer bir deyişle bisiklet; İbrahim ve Cordes’in (2002) açık alan etkinliklerini tanımlarken kullandığı özellikleri olan; bireyin kendisi ve doğa arasında özel bir bağ kurulmasına imkan veren, bireyi özgürleştiren, bireyin ruh ve beden sağlığını olumlu etkileyen, ruhani ve sosyal dünyasındaki beklentilerinin karşılanmasında bir çok fayda yaratan açık alan sporlarından biridir. Rekreatif bir faaliyet olarak bisiklet Türkiye’deki milli parkların çoğunda gerçekleştirilebilmektedir.

Kuş Gözlemciliği: Kuş gözlemciliği doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur. Sağlıklı bir çevrenin en iyi göstergesi olan kuşlar her türlü yaşam ortamında bulunurlar. Türkiye’deki toplam kuş türlerinin sayısı Avrupa’nın tamamında bulunan kuş türleri kadardır. Ülkemizin kuşlar açısından zengin olmasının en önemli nedenlerinden biri zengin sulak alanlar olması, diğeri ise önemli kuş göç yolları üzerinde yer almasıdır. Özellikle kuş göç yolları üzerinde yer alan sulak alanların kuşlar açısından çok önemli potansiyel içerdiği dikkat çekmektedir. Türkiye’de kuş gözlemciliği son yıllarda hızla yayılmaktadır. Kuş gözlemciliğinin yapıldığı birçok bölgenin içinden en önemlisi Balıkesir’de bulunan Kuş Cenneti milli parkıdır. Bunun yanı sıra Konya’da bulunan Beyşehir Gölü milli parkında da kuş gözlemciliği yapılmaktadır.

Kuşcenneti, pelikan, balıkçıl, kaşıkçı, karabatak, yaban kazı, yaban ördeği ve ötücülerden oluşan binlerce kuşun ağaçlar ve sazlar üzerine yuva yaptığı büyük kuluçka kolonilerini barındırmaktadır. Kuşcenneti Milli Parkı, Avrupa Konseyi tarafından çok iyi korunan ve kıta ölçeğinde değer taşıyan doğal alanlara verilen “Avrupa Diploması”nın en üst kategorisi olan A sınıfı Diplomayla 1976 yılında ödüllendirilmiştir.

Dağcılık: Dağlık alanlar, pek çok özelliği yanında en az el değmiş mekânsal alanları oluşturması, temiz havası, zengin biyo çeşitliliği, farklı arazi şekilleri ve kültürleri barındırması gibi nedenlerle çekicilik arz etmektedir. Bu nedenle bulunduğu ortamın sıkıcılığından uzaklaşmak isteyen ve yeni arayışlar içindeki kitlelere hitap edecek seçenekler sunmaktadır (Duran, 2012: 46). Son yıllarda popüler spor kültürüne alternatif olarak dağcılık, doğa yürüyüşleri, kaya tırmanışı gibi doğa sporlarına olan ilgi artmaya başlamıştır. Türkiye’nin birçok bölgesi bu tür faaliyetler için uygun ortam teşkil etmektedir. Dağcılık sporu; uzaklığı, fiziksel zorluğu, belli bir ekonomik güç ve teknik bilgi gerektirmesi, doğada yaşam koşullarına adaptasyon güçlükleri gibi nedenlerle nispeten kısıtlı sayıda kişiyi kendine çekebilmiştir (Ekici, Çolkoğlu ve Bayraktar, 2011: 111). Türkiye’nin neredeyse her bir köşesinde yapılabilen dağcılık başlıca Doğu Anadolu’da Ağrı Dağı

milli parkı, İç Anadolu'da Aladağlar milli parkı ve Ilgaz Dağı milli parkı, Akdeniz'de Güllük Dağı milli parkı, Karadeniz'de Kaçkar Dağları milli parkı, Ege'de Kaz Dağı milli parkı ve Spil Dağı milli parkında yapılmaktadır.

Foto-safari: Milli park doğal ve tarihi özellikleri olan bir alandır. Tarihi alanların görsel güzellikleri dışında doğal alanların görsel güzellikleri de parkın önemli özelliklerindedir. Özellikle bahar aylarında park alanındaki bitki örtüsünün renk zenginliği, alan içerisinde bulunan birçok endemik bitki, alanın vahşi dokusu, bölgede yaşayan hayvan cinsleri ve tarihi yapıların çokluğu fotoğrafçılık için parka önem kazandırmaktadır. Fotoğrafçılık için milli parkların hepsinde yapılabilen rekreatif faaliyet olduğu söylenebilir.

Piknik: Türk Dil Kurumu'na göre piknik; yemek yemek, eğlenmek için açık alanda yapılan günübirlik gezinti anlamına gelmektedir. Rekreatif açıdan piknik; insanların psikolojik olarak rahatlamasına yardımcı olan, hem kentsel hem de kırsal alanlarda yapılabilen ve herkesin kolaylıkla gerçekleştirebileceği bir faaliyettir. Türkiye'deki milli parkların çoğunda piknik alanları mevcut olmakla birlikte bu alanların büyük bir kısmı kırsal bölgelerde yer alan milli parklarda bulunmaktadır.

Flora ve Fauna: Türkiye dünyada bitki türü çeşitliliği açısından önemli bir değere sahiptir. Türkiye Florası 12000 civarında taksondan oluşan zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Bugüne kadar Türkiye Florası ile ilgili çok sayıda araştırmalar yapılmış ve makaleler yayınlanmıştır. Bu araştırmalar sonucunda, Türkiye'nin değişik bölgelerinde yapılan floristik çalışmalarla bitki türü sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Erik ve Tarıkahya (2004)'ya göre; Türkiye'de 174 familyaya ait 1251 cins ve 9222 tür bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda elde edilen verilere göre toplam tür ve tür altı takson sayısı 12480 sayısına ulaşmıştır (Özhatay ve Kültür, 2006; Özhatay ve ark., 2011). Türkiye, birçok farklı hayvan türünü barındırması ile dikkat çekmektedir. Anadolu'nun Asya ile Avrupa arasındaki konumu bunda başlıca etkidir. Farklı iklim özelliklerinde coğrafi bölgelere sahip olduğu için, bitki örtüsünün diğer Orta Doğu ülkelerine göre daha zengin (850 cins altında toplanan 9.000 tür bitki) olması ise diğer önemli etkidir ve bu yüzden, farklı iklim ve besin ihtiyacı olan birçok hayvan türü kendisine uygun yaşam alanı bulabilmektedir. Milli parkların çoğu flora ve fauna bakımından zengin olmasından dolayı ilgisiz olan insanlar bu çeşitliliği görmek için milli parklara gitmeyi tercih etmektedir. Milli parklarda yaşayan birçok bitki ve hayvan türü o bölgeye özel endemik türlerini de içinde barındırmaktadır. Türkiye'nin milli parklarındaki flora ve faunayı görmek amacıyla yapılan rekreatif faaliyetler zaman ve yer gözetmeksizin gerçekleştirilebilmektedir.

Balık Tutma: Balık avcılığı; deniz, okyanus gibi tuzlu sularda, akarsu, gol gibi tatlı sularda yaşayan balıkların ve diğer su ürünlerinin avlanmasıdır. Ticari amaçla geniş çapta yapılabileceği gibi spor ve beslenme amaçlarıyla dar alanlarda ve sınırlı olanaklarla da yapılabilir. Bu ikinci türe "amatör balıkçılık" denilmektedir. Amatör balık avcılığı psikolojik rahatlama sağlayan ve bol oksijen almaya yarayan

eğlenceli bir spor dalıdır. Amatör balık avcılığını su üstü ve altı olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (Morpa, 2004; 90,Cilt 1).

Belli başlı milli parkların rekreatif açıdan kullanımına bakıldığında; Küre Dağları Milli Parkının biyolojik zenginliği ve jeolojik yapısı rekreatif faaliyetlerin çeşitliliğini arttırmaktadır. Milli Park dinlenme, yaban hayatı izleme, doğa yürüyüşleri, kanyoning, rafting, mağaracılık, manzara seyretme, foto safari, dağcılık, kampçılık aktiviteleri açısından çok uygun bir ortam sunmaktadır (Öztürk, 2005). Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın güneyinde Antalya'ya bağlı Serik İlçesinin, Beşkonak nahiyesi bulunmaktadır. Antalya ili Milli Park'ın 63 km güney doğusundadır. Eğirdir Gölünün doğusundaki, Toros Dağlarından çıkan ve güneye doğru 120 km akarak tarihi Aspendos yöresinin aşağısında denize dökülen Köprü Irmağı'nın vadileri ve kanyonları park sınırlarına dahildir. Batıdaki Boz burun Dağı (tahmini 2500m) ve doğudaki Dipoyraz Dağı (tahmini 2980m) ile en önemli yükseltilerdir. Köprülü Kanyon Milli Parkı tarihi, arkeolojik yapısı, topoğrafyası, bitkisel ve hayvansal varlıkları, doğal güzellikleri açısından doğa sporlarına oldukça elverişlidir. Özellikle kanyonun rafting, kampçılık, doğa yürüyüşleri (hiking), mağaracılık, kaya tırmanışı, dağcılık gibi bir çok doğa sporuna ev sahipliği yapmaktadır (Yalçınkaya,1995). Ilgaz Dağı Milli Parkı, Orta Anadolu'nun Kuzey Anadolu'ya geçiş kuşağı oluşturan Kuzey Batı Anadolu'nun en büyük sıra dağları olan Ilgaz Dağları üzerinde yer almaktadır. Milli Park alanı Çankırı- Kastamonu karayolu üzerinde, Ankara'ya 200 km Çankırı'ya 75 km. ve Kastamonu'ya 40m uzaklıktadır. Denizden yüksekliği 1600-2000 metreler arasında olup alanda 800m. ve 1500 m. uzunluğunda iki adet kayak pisti bulunmaktadır. Ilgaz Milli Parkı, günübirlikçilerin botanik gezileri, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, dağ tırmanışı, koşu, fotoğraf çekimi, kayak vb. gibi rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek ideal bir alandır (Erduran, 2002).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şehirleşmenin ve şehir yaşantısının stresli ortamı gün geçtikçe insanlar üzerinde daha da etkili olmaktadır. Günlük yaşamın hızı insanların, boş zamanlarını artırmakta ve bu artan boş zamanlarını daha çok doğa içerisinde geçirmelerine sebep olmaktadır. Türkiye'de genellikle doğaya çıkmak ve doğada rekreatif etkinliklerde bulunmak piknik yapmak gibi etkinlikler kapsamında algılanmaktadır. Oysa batı dünyasında insanların boş zamanlarını doğa da geçirme düşünceleri birçok rekreatif etkinliği kapsamaktadır. Neyse ki geç de olsa bu olgunun farkına varılmıştır. Koruma alanlarına ve milli parklara dair yapılan çoğu araştırmada bu alanlarda yapılan rekreatif faaliyetlerine yer verilmiştir. Birçok rekreatif etkinliği içinde barındıran milli parklar sahip oldukları özelliklere göre de bu etkinlikleri sınıflandırmaktadır. Örneğin; Beyşehir ve Kovada Gölü milli parkında yüzebilirken Manyas Gölü'nde yüzelememesi gibi coğrafi ve iklimsel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye'nin her bir yanında milli parklar mevcut olduğundan isteğe bağlı her bir aktiviteyi gerçekleştirebilecek alan bulmak zor olmamaktadır. Çalışmamızda vermiş olduğumuz rekreatif etkinliklerin yanı

sıra bu milli parklarda yamaç paraşütü, ip inişi, avcılık, binicilik, sörf, kürek gibi etkinlikler de bulunmaktadır. Rekreasyonel aktiviteleri içerisinde barındıran bu korunan alanlar, kentleşmenin getirdiği sıkıcı ve yoğun yaşantı neticesinde kentlilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve kendilerini yenilemeleri açısından öneme sahiptir. Özellikle günümüzde bu durumun kentlilerin, rekreasyonel tercihlerinin farklılaşması ve daha doğal alanlarda rekreasyonel aktivitelere yönelmelerine neden olduğu da söylemek mümkündür. Milli park ve koruma alanlarının bir amacı da topluma doğada davranış eğitimi ve etiği kazandırarak doğayı tanıtmak, çevre ve doğa koruma bilincini aşılamaktır. Bu nedenlerle bu alanlarda sunulacak hizmet ve aktiviteler, buraların kullanılabilme şartlarını da belirleyecektir. Özellikle alana girişte yer alacak bilgilendirme ünitelerinde ziyaretçilere Milli Parkı tanıtan, alanda gezileri yönlendiren, alanın sahip olduğu kaynak değerlerini anlatan bilgilendirici kılavuz ve haritalarlar verilerek alanı tanımaları sağlanmalı ve bu kaynaklarını korumalarının önemi vurgulanmalıdır. Böylece toplum alana sahip çıkacak ve koruyacaktır (Erduran,2006:8).

Hızla gelişim gösteren rekreasyon anlayışının milli parkta uygulanması alanın doğal ve kültürel kaynak değerlerine geri dönüşümü mümkün olmayan zararlar verebilmektedir. Bu yüzden turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin milli parkların sürdürülebilir gelişmesine olumsuz etkide bulunmaması için, bir takım kriterlerin belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu kriterlerin, milli parkların yapısına uygun olması ve süreklilik arz etmesi, park kaynaklarının sürdürülebilir gelişmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Eğlenme, dinlenme ve kendini yenileme fonksiyonu olarak tanımlanan rekreasyonel faaliyetlerinin doğanın daha yakından tanınması, çevre bilincinin artması ve doğa korumanın desteklemesi gibi faydaları da bulunmaktadır. Ancak, şekli ne olursa olsun rekreasyonel faaliyetlerin alan kaybı, toprağın sıkışması, bitki örtüsünün zarar görmesi, fauna türlerinin rahatsız olması, katı atıklar, gürültü gibi ziyaretçilere bağlı istenmeyen etkileri bulunmaktadır ve bu nedenle doğal çevreyi bozmayacak şekilde planlanmaları gerekmektedir. Koruma kullanım ilişkisinin sağlıklı yürütülebilmesi için kullanıcıların beklentilerini anlamak ve bu yönde yönetim kararları almak daha uygundur (Lime vd. 2004). Lane (2001)' göre korunan alan yöneticilerinin öncelikli görevlerinin bioçeşitliliği koruma olduğu ve bunun yanı sıra bir diğer görevlerinin de topluma rekreasyonel faydanın sağlanması olduğunu belirtmiştir. Ancak koruma ve kullanım ilişkisini dengelemek için öncelikle yönetsel amaçların net olarak belirlenmesi gerekmektedir (Borrie vd. 1998). Milli park yasasında koruma-kullanım dengesi dikkate alınarak düzenleme yapılması kaçınılmazdır. Milli park tanımında turizm olgusuna yer verilmesi uluslararası bir karardır. Fakat *Türkiye şartları ve turizmdeki gelişimler düşünüldükçe her milli park için izin verilebilecek turizm şekli tam olarak tanımlanmalı, alan için rekreasyon potansiyeli belirlenerek bu sınırlar çerçevesinde izin verilmelidir.*

Eko-turizmin doğaya ve doğal kaynaklara bağımlılığı tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle sektörün sürdürülebilir olması için çevresel, sosyal ve kültürel anlamda ortaya

çıkabilecek etkileri önceden tahmin etmek ve buna göre politika ve strateji belirlemek gerekmektedir (Şenyaz, 2002). Ancak sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi; her şeyden önce kaynak değerlerinin rasyonel olarak ve özgün değerlerini kaybettirmeden kullanımına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- Ardahan, F., Mert, M.(2013). *Bireyleri Bisiklet Kullanmaya Motive Eden Faktörlerin Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği*. II. Rekreasyon Araştırma Kongresi: 239-261.
- Başar, M.A., (2006). *Türkiye'deki Tabiat Parklarının Açık Hava Sportif Rekreasyon Aktiviteleri Açısından Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi* (Kocaeli Ballıkayalar Vadisi Tabiat Parkı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Başar, H., Miran, B. (2010). *Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkında Sonbahar Ziyaretçilerinin Özellikleri*. Bülent Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 47 (3): 241-250.
- Bayer ,m.z.(1999). *Çalışma ,Tüketim ve Yeni Yoksullar*, (çev.ümit ökten), Samal kitapevi, İstanbul.
- Bradley, L.G. ve Inglis, C.B. (2012). *Adolescent Leisure Dimension, Psychosocial Adjustment and Gender Effect*. Journal of Adolescence, 35: 1167-1176.
- Borrie, W. T., McCool, S. F., Stankey, G. H. (1998). *Protected Area Planning Principles and Strategies*. In: Lindberg, K.; Wood, M.E.; Engeldrum, D., editör *Ecotourism: A Guide for Planners and Managers*. North Bennington, VT: The Ecotourism Society: 135-155.
- Bradley, G. L., & Inglis, B. C. (2012). *Adolescent leisure dimensions, psychosocial adjustment, and gender effects*. Journal of Adolescence, 35, 1167-1176.
- Buzbaş, O. (2002). *Yüksekler*, Erken basımevi.
- Çetinkaya, G. (2008). *Milli Parkların Bir Rekreasyon Alanı Olarak Düzenlenmesi ve Yönetilmesi; Bir Model Önerisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, C., Çevirgen, A., (2006). *Ekoturizm Yönetimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Duran, C. (2012). *Türkiye de Dağlık Alanların Kırsal Turizm Açısından Önemi*, Karamanoğlu Mehmet
- Bey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (22): 45-52.
- Ekici, S., Çolkoğlu, T. ve Bayraktar, A. (2011). *Dağcılık Sporuyla Uğraşan Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma*, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 5(2): 110-119
- Erik, S. ve Tarıkahya, B.,(2004). *Türkiye Florası Üzerine*, Kebikeç (17):139-163,Ankara.

- Erduran, F. (2002). *Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Turizm Rekreatiyonel Gelişim Sorunları*, T.C. Orman Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Uluslar Arası Dağlar Yılı, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu Bildiriler, 1.Basım, Orman Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Erduran, F.(2006). *Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın Koruma ve Kullanım İlkeleri Açısından Turizm Rekreatiyon Potansiyelinin Saptanması*. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 37 (2), 225-233.
- Hurd, A.R. ve Anderson, D.M. (2011). *The Park and Recreation Professional's Handbook*. United States: Human Kinetics.
- Ibrahim, H. ve Cordes, K.A. (2002). *Outdoor Recreation, Enrichment For a Lifetime*. Second Edition, Sagamore Publishing, Il.
- Iucn, (2011)." *What is a Protected Area*", <http://www.iucn.org> (20.05.2015).
- Kaplan, S. (2003). "Doğa Koruma Çalışmaları ve Yasalarımız". Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, 4(16): 29-33.
- Karaküçük S. (1999). *Rekreatiyon Bos Zamanları Değerlendirme*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karaküçük S. (2008). *Boş Zaman ve Rekreatiyon*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kervankıran, İ. Eryılmaz, A.(2014). *Isparta İli Milli Parklarının Rekreatiyonel Faaliyetlerde Kullanımı*. Marmara Coğrafya Dergisi 29(1): 81-110.
- Kocaeski, S., Sevil, T., Şimşek, K.Y., Katırcı, H., Çelik, O.ve Çeliksoy, M.A.(2012). *Boş Zaman ve Rekreatiyon*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kraus, R.G. ve Curtis, J.E. (2000). *Creative Management In Recreation, Parks and Leisure Services*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Lane, M. B. (2001). *Affirming New Directions in Planning Theory: Comanagement of Protected Areas, Society and Natural Resources*, 14: 657–671.
- Lime, D. W., Anderson, D. H., Thompson, J. L. (2004). *Identifying and Monitoring Indicators of Visitor Experience and Resource Quality*. A Handbook for Recreation Resource Managers. University of Minnesota, Department of Forest Resources, St Paul, Minnesota.
- Manuela, C. Constantin, C., Gabriela, R. (2012). *The Features of Leisure Physical Occupations on Adults: A Descriptive Study*. Social and Behavioural Sciences, 46: 4414-4417.
- Mirzeoğlu N., Doğu Y.,Aşçı H., Yaman H., Kirazcı S., Özbey S., Mirzeoğlu D. (2006).*Spor Bilimine Giriş*, Bağırhan Yayinevi,Ankara.
- Morpa Spor Ansiklopedisi, İstanbul, Doğan Ofset (2004).
- Özhatay, N., Kültür, Ş.,(2006). *Checklist of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey III*, Turk J. Bot., 30, 281-316.
- Özhatay, N., Kültür, ş., Güldal, M. B. (2011). *Checklist of Additional Taxa to the Supplement Flora of Turkey V*, Turk J. Bot.,35, 589-624.
- Öztürk, S.(2005).*Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkının Rekreatiyonel İrdelenmesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi (2), Isparta.
- Öztürk, S.(2004). *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.,İstanbul.
- Öztürk, O. (2010). "Türkiye Korunan Alanlar Sistemi." Korunan Alanlar İklim Çalıştayı, 15-16 Şubat 2010, Ankara.
- Şenyaz, A., (2002). *Turizm, Eko-Turizm ve Sürdürülebilir Kalkınma*, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu, Kastamonu.
- Talay, İ., Kaya, F. ve Belkayalı, N. (2010). *Sosyo-Ekonomik Yapının Rekreatiyonel Eğilim ve Talepler Üzerine Etkisi: Bartın Kenti Örneği*, Coğrafi Bilimler Dergisi, 8(2): 147-156.
- Toker F., Çankaya, C., Doğan, M. (2003). *Uludağ Üniversitesinde Öğrenim Gören Yabancı Uyrıklı Öğrencilerin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (1).
- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. US and Canada: Routledge.
- Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Rekreatiyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi*, Spor Bilimleri Dergisi, 22(2): 69-83.
- Yalçınkaya, Z.(1995). *Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın Doğa Sporlarına Yönelik Olarak Koruma-Kullanım Dengesi Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yatman, N., (1999).*Dağcılık (Temel ve Yaz Teknikleri)*,Sinan Ofset & Tipo Matbaacılık, Eğridir.
- Yetim, A. (2011). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Berikan Yayınevi
- Yücel, M. (2005). *Doğa Koruma*. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı.
- Yücel, M. ve Babuş, D. (2005). *Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler*, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi (Journal of DOA), (11): 151-175.
- Zaman, S., Coşkun, O.(2012). *Milli Parklarda Kaynak Değer Kullanımı İçin Bir Öneri: Nene Hatun Tarihi Milli Parkı*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (3): 117-134.

İnternet Kaynakları

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi. Erişim Tarihi: 30.05.2015

<http://www.milliparklar.gov.tr/mpd/mp/millipark.asp>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Resmi İnternet Sitesi Erişim Tarihi: 26.05.2015

<http://www.kultur.gov.tr/>

NPS, Amerika Milli Park Sistemi Resmi İnternet Sitesi. Erişim Tarihi: 26.05.2015

<http://www.nps.gov/yose/planyourvisit/biking.htm>

T.C.Seyahat Acentaları Birliği Resmi İnternet Sitesi. Erişim Tarihi:27.05.2015

<http://www.tursab.org.tr/>

Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi. Erişim Tarihi:27.05.2015

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=k_elime&guid=TDK.GTS.5575a9aeee64d7.20103968

Extensive Summary

Evaluation of Recreational Activities of National Parks in Turkey

Introduction

Leisure is defined as situation that help to individuals to have experience for the fact of world or an attitude of mind. Leisure activities are optional activities which individuals participate in their leisure. Therefore, recreation includes that individuals have leisure activities to take a rest, have fun, see different areas and places etc. But if this leisure is evaluated useful and healthy , recreatioan occurs. This study is focuses on the fourty national parks in Turkey for recreational usage. National parks are very important for countries, especially recreational facilities. Countries develop their national park systems and they gain financial profitability in national park activities.

Every national parks have dissimilar property as historical,cultural,sport, relaxation, developing new things etc. So recreational activities in these national parks are also different. For instance, While Troy National Park is appropriate for cultural and historical activities, Seven Lakes National Parks is more suitable for relaxation, hiking and photography. People have started researching new areas to evaluate their leisure and so they have tended to national parks for various facilities and activities. Countries renders source the national parks for tourism and economy but in some countries, it carries risk such as carrying capacity,pollution, environmental degradation, damaging to historical and cultural values. For this, necessary measures must be taken.

There are 40 national parks in Turkey and various activities are available in this national parks. For this purpose, many local people and tourists show participation to activities like hiking, swimming, wildlife viewing, scenic viewing, photographing, rafting, canyoning, camping, fishing, flora-fauna. The demand for

national park areas are increasing with increased interest in tourism and outdoor recreation activities. Day by day, recreational activities in national park areas develop and diversify. Today, the national park is visited by many people who come to engage in recreational activities. Therefore, recreational activities in national parks increasingly get important and there is an important place in the tourism activities. In this study, it is aimed to explain the importance of national parks in Turkey as recreational and to examine the use as a recreation area of national parks. In addition to this purpose, many activities such as canyoning, hiking, wildlife viewing, scenic viewing, photographing, rafting as recreational resource values of the national park are examined, mentioned the natural resource values of these activities and proposed solutions for them. Based on the results of qualitative research, it emerged that different recreational uses according to characteristics of national parks, mainly concentrated in an area of uses and the damages in natural resource due to this concentration. As a solution to this situation, current use status of the park should be regulated and recreational activities that can be performed by the potential of natural resources should be determined.